

Dalos Anna, a magyar zenei historiográfiában elsőként, disszertációjában a Kádár-korszak 32 évének magyarországi zeneszerzését tekinti át. 30 fejezetben elemzi és értékeli az időszak komponista-egyénségei, csoportjai és műhelyei tevékenységét, arányosan ötvözve egy-egy jelenség, egyéni életmű, stílusirányzat, műfaj és technika monografikus földolgozását mindezek egymásra hatásának komplex, érzékeny és árnyalt bemutatásával. A tárgy / tárgyak sokfélesége magában hordozza a megközelítés sokféleségének szükségességét; ennek a szerző úgy tesz eleget, hogy közben nem sérül dolgozatának belső koherenciája, sőt, a bemutatott jelenségek és folyamatok az e koherenciából fakadó tartalmi-értelmezési rendben és módszertani hálóban kerülnek a helyükre. A tárgyalásmód tudatosan nem kronologikus, és nem is törekszik abszolút értelemben vett teljességre: az események lineáris szövése helyett gondosan megtervezett és súlyozott narratíva mentén kerül sor a zeneszerzők és műveik vizsgálatára, életművek kiragadott szakaszainak hol teljes, hol meghatározott szempontok szerinti elemzésére, kritikus interpretációjára.

A pályamű 13 év munkájának eredménye: a szerző korábbi kutatásaihoz szervesen kapcsolódó, azok részeredményeit összegző és továbbgondoló nagyívű szintézis. Ennek alapjául elsősorban maguk a zeneművek szolgálnak: ezek konkrét materiális vizsgálata felől halad a szerző dolgozata vezérfonala mentén, arra keresve a választ, hogyan viszonyultak a Magyarországon működő komponisták a korszak európai művészeti-zenei stílusáramlataihoz, zeneszerzéstechnikáihoz, kinél és milyen mértékben beszélhetünk e minták pusztán követéséről, és kinél ezek kreatív átalakításáról. A munka így nemcsak a 20. század második felének jelentős részét felölelő időszak magyarországi zenetörténetét vázolja, hanem ezen keresztül a korszak releváns nemzetközi kompozíciós irányzatainak a közép-európai, illetve sajátosan magyar lecsapódását is értékeli.

Az értekezés fejezeteiben az 1956 és 1989 között alkotó valamennyi zeneszerző-nemzedék teret kap, közülük sokan első ízben válnak átfogó tudományos-kritikai elemzés tárgyává. Több szempontból kiinduló árnyalt és elmélyült analízis olvasható a „Harmincasok” zeneszerző-nemzedékének tevékenységéről, a posztmodernitáshoz való viszonyáról, egy-egy képviselőjét (Bozay, Balassa, Durkó) külön és visszatérően kiemelve. Ugyancsak több fejezet foglalkozik az Új Zenei Stúdióval, annak 1973 és 1976 közötti tudatos marginalizációjával és 1977 utáni kitörési kísérleteivel, a neoavantgárd mozgalommal való olykor ellentmondásos kapcsolatával. Külön alfejezetek tárgyalják három alapító tagja, Jeney Zoltán, Sárosi László és Vidovszky László alkotói pályája kezdeti időszakát, a magyar zeneszerzés-történet egyik legradikálisabb, a 60-as évek végén, a 70-es évek elején végbement fordulatát. Az 1979-ben alakult 180-as csoportot bemutató fejezet a repetitív technika és az amerikai minimalizmus rövid életű magyar lecsapódására világít rá, egyes kiemelt művek elemzésével érzékeltetve a szerzők azon igyekezetét, hogy a klasszikus repetitív zenét más technikákkal és stílusokkal ötvözve új irányok felé tereljék. Kiemelt helyet kapnak a disszertációban egyes, a tárgyalt időszakba eső zeneszerzői életpálya-szakaszok – Kurtág György, Eötvös Péter, Ligeti György, Szőllősy András kiválasztott kompozíciói.

A felsorolt kézzelfogható eredmények mellett kiemelendő a disszertáció fő gondolati-módszertani vezérfonala: a zeneművek mint a Kádár-kori életérzés reprezentációi, a rejtett politizálás megtestesülései kerülnek az elemzés fókuszpontjába. Dalos Anna egyszerre mutat rá a kompozíciókban rejlő üzenetekre és jelentésekre, világítja meg a műveket és a hozzájuk kapcsolódó recepciós dokumentumokat mint az új zenéről szóló magyarországi diskurzus elemeit, és helyezi el őket a kortárs zeneszerzői irányzatok, technikák nemzetközi szövetében.

Az értekezés jelentős tudományos értékű, fontos új eredményeket hozó munka, mely minden tekintetben teljesíti az akadémiai doktori cím megszerzéséhez támasztott követelményeket. Szerzője hatalmas anyagismerettel, olykor kritikával, ugyanakkor elfogulatlan nyitottsággal közelít a bemutatott korszak sokféle stílusirányzata, szerzője és műve felé, föltárva azt a sajátos utat, melyen haladva a nemzeti hagyományokra épülő magyar

zeneszerzés megnyílt a zenei modernitás nyugat-európai és amerikai áramlatai előtt, hogy azokat követve-átalakítva maga is új irányzatokat teremtsen.